

Mpr nr. A104149 - - Dato : 19160522
Forfatter: af 1. marts 1915, Kommissionen
Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Landbrug. Betænkning fra kommissionen af 1. marts 1915 angående tilstedeværelsen af landbrug ved sindssygehospitalet. Gavnigheden for patienterne, landbrugenes underskud skal begrænses, tilknytning af konsulenter til landbrugene, forslag til sædskifte på de enkelte hospitaler, det nødvendige folkehold.

Mpr nr. A104150 - - Dato : 19160721
Forfatter:
Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Landbrug. Beskrivelse af landbruget på sindssygehospitalet ved Middelfart. Dette ønsker man på hospitalet opretholdt Sendt til justitsministeriet.

Mpr nr. A104151 - - Dato : 19160807
Forfatter: af 1. marts 1915, Kommissionen
Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Landbrug. Direktionen på sindssygehospitalet ved Vordingborg udtaler sig i anledning af den fra kommissionen af 1. marts 1915 framkomne indstilling om, hvorledes sindssygehospitalet ved Århus, Vordingborg og Middelfart bør benytte den dertil hørende jord.

Mpr nr. A104152 - - Dato : 99999999
Forfatter:
Emnegruppe: Postbefordring

Tekst: Betænkning vedrørende postbesørgelsen og hesteholdet ved sindssygehospitalet ved Århus. Fra kommissionen af 1. marts 1915. Et flertal foreslår at hesteholdet nedskæres fra 7 til 4 heste, mens et mindretal i kommissionen foreslår 5 heste. Postbesørgelsen skal overgå fra Århus til Risskov, og postheste og vogn skal afskaffes

SE NEDENFOR

204-149

Kommissionen af 1° Marts 1915.

Til

Justitsministeriet.

I Henhold til den Kommissionen ved Justitsministeriets Skrivelse af 1° Marts f.A. givne Bemyndigelse til at tage Spørgsmaalet vedrørende Statens Sindssygehospitalers Administration og økonomiske Forhold under nærmere Overvejelse og eventuelt fremkomme med en Indstilling til Ministeriet i saa Henseende, har Kommissionen taget Spørgsmaalet om, hvorledes den til Sindssygehospitalerne ved Aarhus, ved Vordingborg og i Middelfart hørende Jord rettest bør udnyttes, op til Overvejelse. Den har derfor tilvejebragt de i de vedlagte Bilag indeholdte Oplysninger om den Maade, hvorpaa Jorden nu drives, og skal derefter som Resultat af sine Forhandlinger om Spørgsmaalet udtale følgende.

Saa længe der har eksisteret egentlige Sindssygehospitaler, har det været det sædvanlige, at man har knyttet et Landbrug under den ene eller den anden Form til Hospitalerne. Ved en Del Hospitaler, saaledes det bekendte Alt Scherbitz i Tyskland er dette faldet ganske naturligt, idet Hospitalet er grundlagt paa en tidligere bestaaende Landejendom, og dets Bygninger er vokset op om Avlsgaarden som Kærne. Det har da ligget nær at benytte de arbejdsføre Patienter til Medhjælp i Landbrugets Arbejde, og man har saavel paa denne Art af Hospitaler som paa de talrige andre Hospitaler, hvortil man efter deres Mønster har knyttet et Landbrug, gjort den Erfaring, at Landbrugsarbejde giver en sund og gavnlig Beskæftigelse til mange af Patienterne. Da det naturligvis er de mere rolige og paalidelige Patienter, der bliver beskæftigede ved Landbruget, er man imidlertid paa de no-

derne udenlandske Hospitaler gaaet et Skridt videre og har samlet saadanne Patienter i særlige Landbrugskolonier paa den til Landbrug benyttede Jord, hvor de kan leve under langt mindre anstaltslignende Forhold end i de egentlige Hospitalsbygninger, og hvor der kan gives Tilsynet lempeligere Former end i disse.

I et stærkt landbrugsdrivende Land som Danmark er det en Selvfølge, at der har været megen Anledning til at beskæftige sindssyge Patienter ved Landbrug, hvor Muligheden derfor har været til Stede. Der findes ved Statens Sindssygehospitaler ved Aarhus, ved Vordingborg og i Middelfart Jordarealer under landbrugsmæssig Dyrkning, hvor de Patienter, der har haft deres Erhverv ved Landbruget, før de kom paa Hospitalet, kan beskæftiges. Derimod findes der ingen Landbrugskolonier ved de danske Sindssygehospitaler, og de derværende Jordtilliggender er heller ikke ved noget af Hospitalerne stort nok til, at der kunde blive Spørgsmaal om at etablere saadanne Kolonier der. Der er imidlertid ogsaa en anden Form for moderne Sindssygepleje der i de senere Aar har vundet betydelig Udbredelse her i Landet, og som har gjort, at der hidtil ikke har været stærkere Trang til Indretning af Landbrugskolonier, nemlig Familiepleje. De Patienter, der fortrinsvis vil have Gavn af at blive anvendt til Landbrugsarbejde, hører naturligt til dem, der lettest vil kunne anvendes i Familiepleje og denne Behandlingsforms Udvikling her i Landet har derfor naturligt ført til, at der paa Hospitalet ved Aarhus, hvor Familiepleje er stærkt benyttet, kun mere undtagelsesvis vil findes Patienter, der egner sig til at beskæftiges ved egentlig Landbrugsarbejde, og at der paa Hospitalet i Middelfart i ethvert Fald vil findes færre af den Slags Patienter end Tilfældet tidligere har været.

Naar nu Spørgsmaalet om at drive Statens Sindssygehospitaler saa økonomisk, som Hensynet til en lægeligt forsvarlig Behandling af Patienterne tillader, er rejst, og der bliver Tale om ogsaa at inddrage den Maade, hvorpaa Hospitalernes Jordtilliggende drives, under denne Undersøgelse, vil det af det foran udviklede følge, at Tanken om en ændret Udnyttelse af disse Arealer i ethvert Fald ikke kan

medes med en ubetinget Protest ud fra det Synspunkt, at det er en uafviselig Betingelse for et moderne drevet Hospital at have et landbrugsmæssigt drevet Jordtilliggende til Raadighed. Har noget saadant en Gang ubetinget maattet kræves, kan der nu i det mindste kun være Tale om at anse Tilstedeværelsen af saadanne Arealer for et større eller mindre Gode, som det ikke er udelukket at veje mod andre Fordele, som man maaske kunde tænke sig at opnaa ved at benytte Arealerne paa en anden Maade.

Forholdet er nu ved alle de 3 nævnte Hospitaler det, at de anvender største Delen af deres Jordtilliggende som Landbrug. At opnaa et klart Billede af, hvorledes disse Landbrug betaler sig, er ikke let, da der ikke paa noget af Hospitalerne føres et egentligt Avlsregnskab, og de Regnskaber, der føres, aldeles ikke er anlagt paa at give Oplysning om det, der maa kræves af et i landbrugsmæssig Henseende tilfredsstillende Regnskab. Imidlertid har det vist sig, at alle 3 Landbrug giver endda ret betydelige Underskud. Det skal særlig bemærkes, at efter de Oplysninger, der har foreligget for Kommissionen vedrørende Landbruget paa Sindssygehospitalet ved Aarhus, jfr. Bilag 1-10, har Kommissionens Medlemmer med Undtagelse af Overlæge Hallager, skønnet at de 12,69 ha af Hospitalets Jordtilliggende, der er under Landbrugsmæssig Dyrkning, i Finansaaret 1913/14 har givet et Underskud af c. 8.000 Kr., naar man lægger de Priser, der er betalt for Madaffald i Viborg til Grund, selv om man ikke regner med nogen Forrentning af Værdien af Jord, Bygninger, Besejning og Redskaber m.m., og endskent Værdien af det af Hospitalets Patienter udførte Arbejde i Landbruget kun var ført til Udgift med 10 Øre pr. Arbejdsdag paa egen Forplejning, medens den virkelige Værdi maa være langt større. Og saa er det nævnte Finansaar endda et af de Aar, hvor Regnskabet for Hospitalets Landbrug har stillet sig gunstigst.

Men den Fordel, som Hospitalerne har af deres Landbrug, synes efter det foran udviklede ikke at være saa betydelig, at det kan forsvares af Hensyn til den at paabyrde Statskassen en saa betydelig aarlig Udgift. Det kan derfor ikke tilraades, at Forholdene forbliver som de er.

Den Forandring, der maa tilraades, kunde da enten bestaa i, at Staten solgte eller bortforpagtede Hospitalernes Jordtilliggende, eller i, at man nøjedes med at fordrø dem drevne paa en saadan Maade, at der i alt Fald intet Underskud fremkom og om muligt et Overskud.

Da det nu er ubestrideligt, at det er en Fordel for Hospitalerne at have et Jordtilliggende, maa det sidste Alternativ anbefales, saafremt det er muligt, at Jorderne kan blive drevet paa en Maade, hvorved det i højere Grad tages økonomiske Hensyn end Tilfældet hidtil har været. Det synes ikke utænkeligt, at dette kan lade sig gøre, og man maa derfor tilraade, at Forsøget gøres, saaledes at det først efter en vis Frist f. Eks. 4 Aar paa Grundlag af de herefter indvundne Resultater tages under nærmere Overvejelse for hvert enkelt Hospital, om der skal anvendes en anden Drift med Hensyn til dets Jordtilliggende.

Ved Hensyn til, hvad der skal forstås ved et i saa Henseende tilfredsstillende Resultat, skal man i Tilslutning til det ovenfor anførte, hvorefter det i nogen Grad kan være berettiget at se bort fra rent økonomiske Hensyn, udtale, at det efter Omstændighederne maa anses for tilfredsstillende, naar Driftsindtægterne kan dække Driftsudgifterne, deri indbefattet Forrentning af de til Anskaffelse af Besætning og Inventar samt til Opførelse af nye Bygninger anvendte Beløb. Derimod bør man ikke ubetinget forlange, at Driften skal kunne forrente Jordens og de derpaa nu opførte Bygningers Værdi.

For at man til enhver Tid kan have tilbørligt Overblik over Forholdene, bør der ved hvert Hospital føres et særskilt Landbrugsregnskab, ligesom Hospitalerne bør foretage aarlige Statusopgørelser. Det vil kunne anbefales Hospitalerne at anvende et Regnskab, der er udgivet af "Det kongelige danske Landhusholdningsselskab". Isvrigt finder man med Hensyn til Landbrugsregnskabet kun Anledning til at bemærke, at Patienternes Arbejde bør føres til Udgift med den Værdi, det virkelig skønsmæssigt maa antages at have for Landbruget, medens det Beløb, der udbetales Patienterne pr. Arbejdsdag, og som er en Opmuntring til Arbejde og ikke noget Vederlag herfor, bør holdes ganske udenfor Landbrugsregnskabet.

En Betingelse for, at Jorden kan give det størst mulige Udbytte

er, at den er tilbørlig afvandet og kalket. For at det kan blive undersøgt, om dette er Tilfældet for Sindssygehospitalernes Vedkommende og for at man i modsat Fald kan faa de Mangler, der forefindes, afhjælpet, skal man anbefale, at der snarest muligt finder en Henvendelse Sted til det danske Hedeselskab, hvori dette anmodes om at undersøge Forholdene, og hvis der maatte forefindes Mangler, udarbejde Planer til Afhjælpning af de paagældende Mangler.

Kvæghold findes nu paa Sindssygehospitalerne ved Aarhus og Vordingborg, men det er ingen af Stederne saa stort, at det er i Stand til fuldt ud at forsyne Hospitalet med Mælk, og det giver begge Steder et betydeligt Underskud. Da man maa formene, at der ikke opnaas tilstrækkeligt Vederlag for de Beløb, som disse Kvæghold koster, naar Hospitalerne ikke derved undgaar at maatte købe Mælk, og da man paa ingen Maade kan tilraade, at Kvægbesætningernes Størrelse forøges, maa man anse det for rettest, at man ikke holder Kvæg paa noget af Hospitalerne.

Iøvrigt skal man anbefale, at Hospitalernes Jord i den størstmulige Udstrækning anvendes til Dyrkning af Kartofler og Havesager. Dette vil give det største økonomiske Udbytte, og desuden bevirke, at der kan beskæftiges et større Antal Patienter end nu ved Jordernes Dyrkning.

Under Hensyn til, at Hospitalsforvalterne, der skal lede Hospitalernes Landbrug, savner landbrugsmæssig Uddannelse, skal Udvalget anbefale, at der i alt Fald fra Sindssygehospitalerne ved Aarhus og Vordingborg finder en Henvendelse Sted til de provinsielle Landboforeninger med Anmodning om, at deres Konsulenter i Planteavl maa yde Hospitalerne den fornødne faglige Hjælp ved Omdannelsen af Landbruget, og derefter føre aarligt Tilsyn hermed. Forsaavidt angaar Sindssygehospitallet i Middelfart er en saadan Henvendelse maaske overflødig i Betragtning af, at det her drejer sig om et meget lille Landbrug.

Efter disse mere almindelige Bemærkninger om Landbruget paa Hospitalerne og de Former, hvorunder det fremtidigt bør drives, skal

man fremsætte nogle Bemærkninger om Landbruget paa de enkelte Hospita-
ler. Det skal dog her fremhæves, at disse sidste Bemærkninger kun er
tænkt som rent vejledende. Direktionerne bør selv i Forbindelse med
de ovennævnte Konsulenter bestemme hvilken Maade, Jorden skal drives
paa indenfor de foran angivne almindelige Rammer.

af Sindssygehospitalet ved Aarhus.

Der findes nu c. 12,5 ha under landbrugsmæssig Drift.

Forsaavidt en Del af dette Areal egner sig til Dyrkning af vedvarende
Græs, vil det være naturligt af Hensyn til Hospitalets Heste at anvende
c. 2,5 ha hertil.

Det øvrige Areal, altsaa c. 10 ha, kan tænkes inddelt i 4 Marker
saaledes :

- 1) Kartoffler
- 2) Havre
- 3) Rug
- 4) Kartoffler og (eller) Havesager

Der findes nu paa Hospitalet en Besætning af c. 50 Svin. Dette
Svinehold giver et meget stort Underskud, dels paa Grund af at Hospita-
let i Stedet for at købe Grise af en normal Vægt af c. 15 kg. til en
Pris af c. 16-20 Kr. pr. Stk. køber Grise af en Vægt af c. 30 kg. til
en Pris af c. 47 Kr. pr. Stk., dels fordi Svinene udelukkende fodres
med Madaffald fra Hospitalet, hvilket Madaffald maa antages at have en
Værdi, der langt overstiger Forskellen mellem det Beløb, Hospitalet be-
taler for Indkøb af Grise, og det Beløb, det opnaar ved Salg af Svin.

Hvis Svineholdet skal kunne betale sig, bør der dels købes
Grise af normal Vægt, dels anvendes Korn og Grøntfoder til Fodring for-
uden Madaffald. Svineholdet maa derfor udvides betydeligt, hvis Hospi-
talet skal anvende al sit Madaffald til Fodring af sine Svin. Man skal
dog anbefale, at der foreløbig ikke finder nogen saadan Udvidelse Sted,
navnlig hvis det nødvendiggør Opførelsen af nye Bygninger og de nuvæ-
rende Kostalde ikke kan omdannes til Svinestalde, men at Hospitalet
sælger det Madaffald, det ikke selv har Brug for, og køber det fornød-
ne Korn.

Til Driften af det ovenfor skitserede Landbrug vil der behøves en Forkarl, en Svinerøgter, noget Patienthjælp samt eventuelt lidt Daglejehjælp, men paa ingen Maade fast Daglejehjælp som nu.

ad Sindssygehospitalet ved Vordingborg.

Der findes c. 29,7 ha under landbrugsmæssig Drift.

Heraf kunde tænkes henlagt til vedvarende Græs c. 2,7 ha, til Lucerne til Fodring af Heste og Svin c. 2 ha, medens Resten kunde anvendes i en Marks Drift saaledes :

- 1) Kartofler
- 2) Frøer, Gulerødder, Kaal og andre Havesager
- 3) Havre
- 4) Roefrøavl
- 5) Hvede

Med Hensyn til Svineholdet gælder noget lignende som ovenfor anført ad Sindssygehospitalet ved Aarhus: For at udnytte Hospitalets Madaffald til dets fulde Værdi bør der ikke fodres udelukkende med Madaffald, men tillige med Korn og Grøntfoder, og forsaavidt Svineholdet ikke straks udvides i en saadan Grad, at Hospitalet kan finde Anvendelse for altsit Madaffald- og mgt en større øjeblikkelig Udvidelse maa man ogsaa for dette Hospitals Vedkommende nære Betæneligheder- skal man anbefale, at Hospitalet sælger Madaffald og køber Korn.

Paa Grund af Landbrugets Størrelse bør der formentlig ansættes en Avlsbestyrer, og denne maa kunne lønnes med indtil 1.000 Kr., uden at denne Løn dog skal være obligatorisk, idet Direktøren, hvis den kan faa en dygtig Mand for en billigere Betaling, f. Eks. 700 Kr., ikke bør yde ham en højere Løn, ialt Fald ikke som Begyndelsesløn. Den paagældende bør desuden have frit Ophold i 2° Forplejningsklasse.

Til Driften af Landbruget vil der desuden behøves 1 Svinerøgter, Patienthjælp og Daglejehjælp.

ad Sindssygehospitalet i Middelfart.

Der er kun 6,6 ha under landbrugsmæssig Dyrkning.

C. 1,1 ha er Engjord og denne kan benyttes til Græsning for Hospitalets Heste. De øvrige c. 5,5 ha kan inddeles i 3 Marker:

- 1) Kartofler
- 2) Havre
- 3) Kartofler og (eller) Havesager

Hospitalets Gartner vil kunne drive Jorden med Patienthjælp og undtagelsesvis Daglejehjælp.

København den 22^e Maj 1916.

P. K. V.

Lundbye.

Afskrift.

Sindseygehospitalet i Middelfart

D. XV. 47.

Direktionen.

Middelfart, den 21. Juli 1916.

Hermed 11 Bilag.

I Skrivelse af 28. Juni 1916 - Brev Nr. 10877 - har Justitsministeriet udbedt sig en Udtalelse fra Direktionen angaaende Kommissionen af 1. Marts 1915's Betænkning med Bilag, ialt 11 Aktstykker, om Hospitalets Landbrug, og idet Sagen (Journal 1916 Nr. 2292) tilbagesendes, skal Direktionen tillade sig at fremkomme med følgende Udtalelser.

Under Henvisning til Sagens Bilag Nr. 2, 3 og 5, hvori der er givet forskellige Oplysninger om det henværende Landbrug, fremgaar det, at hele Hospitalets Areal udgør ca. 36 ha, men heraf er kun ca. 1/6 eller ca. 5,5-ha under Plov, desuden har Hospitalet en Eng paa ca. 1,1 ha.

Her findes ikke Ladebygninger eller Stalde til Kvæg og Svin, saa egentlig Landbrug har Hospitalet aldrig drevet. Dyrringen af Jorden foregaar paa den af Kommissionen foreslaaede Maade, idet der kun dyrkes Kartofler, Havesager, Havre og Græs, som anvendes i Hospitalets egen Økonomi.

De forskellige Kulturer staar fuldtud paa Højde med Omegnens Landbrug, idet Jorden er i god Kultur og drives økonomisk og forsvarligt, men da der aldrig er fordret eller ført Regnskab specielt over Landbruget kan Overskudet ikke angives.

Hospitalets Landbrug kan ikke sammenlignes med Landbruget paa en Gaard, eftersom flere af Hospitalets Arealer er overskyggede af Løbølter (levende Hegn) og Alleer m.m., som desuden af Skønhedshensyn ikke bør fjernes; endvidere ligger Engen og en-

kelte Stykker Jord saa lavt, at det ved indtrædende Højvande i Lillebølt flere Gange i Løbet af Aaret staar under Vand, hvilket hæmmer Kulturerne. Med Hensyn til Arbejdet, da udføres det hovedsagelig af Patienter, som kun arbejder en kortere Tid om Dagen, og naar Vejret er daarligt, kommer de ikke ud paa Arbejde, hvorfor Arbejdet ofte ikke kan blive udført til de Tider, det skal udføres. Arbejdet maa nærmest betragtes som et Led i Kur- og Plejespørgsmaalet. Arbejdet kan derfor ikke sammenlignes med sund Arbejdskraft.

Trods ovenstaaende Ulemper og Vanskeligheder er Direktionen af den Formening, at Hospitalets saakaldte Landbrug er et rentabelt Foretagende, hvorfor den fremdeles vil drive Landbruget, som det nu drives, hvilket ogsaa er i Overensstemmelse med den af Kommissionen foreslaaede Ordning, og naar det omtalte Landbrugsregnskab indføres, vil dette sikkert udvise et gunstigt Resultat, saa der ikke bliver Tale om Salg eller Bortforpagtning af Jorderne, hvilket Direktionen maa fraraade, da Patienternes og Hospitalets Tarv i mange forskellige Henseender vil komme til at lide derved.

P. D. V.

I Overlægens Fravær

Georg Neve.

fung. Overlæge.

Til

Justitsministeriet.

AFSKRIFT.

DIREKTIONEN

for

SINDSSYGEHOSPITALET VED VORDINGBORG.

Vordingborg, den 7. August 1916.

I Skrivelse af 28. Juni 1916 - Brev Nr. 10876, Journ. 1916 Nr. 2292 - har det høje Ministerium udbedt sig Direktionens Udtalelse angaaende den fra Kommissionen af 2. Marts 1915 frekomne Indstilling om, hvorledes den til Sindssygehospitalet ved Aarhus, ved Vordingborg og i Middelfart hørende Jord rettest bør benyttes.

I den Anledning skal Direktionen med Tilbagesendelse af 11 Aktstykker udtale, at den i Hovedsagen kan give Indstillingens almindelige Bemærkninger sin Tilslutning og meddele, at den for at danne sig en Mening om den det henværende Hospital særlig vedrørende Del af Indstillingen straks satte sig i Forbindelse med "Det danske Hedeselskab" for at faa det i Indstillingen omtalte Spørgsmaal om, hvorvidt Hospitalets Jord er tilberlig afvandet og kalket, undersøgt - en Undersøgelse, der imidlertid endnu ikke er foretaget. Desuden henvendte Direktionen sig til "Landbeforeningen af mindre Landbrugere i Præste Amt", hvorefter denne Forenings Konsulent i Planteavl, Mr. Jens Lund i Lundby, efter at være gjort bekendt med Kommissionens Indstilling dels undersøgte Forholdene her paa Stedet dels var tilstede ved og deltog i Direktionens Forhandling af Sagen og derefter paa Opfordring tilstillede Direktionen sine vedlagte Udtalelser angaaende Ændringer i Driften af det Hospitalet knyttede Landbrug, sammenholdte med Kommissionens Betænkning.

Efter Modtagelsen heraf mener Direktionen paa Sagens nuværende Standpunkt i alt væsentligt at kunne give disse Udtalelser sin Tilslutning, idet man dog med Hensyn til de enkelte Punkter, Sædskiftet, Bibeholdelsen af et mindre Antal Køer, Svineholdets Udvidelse og Salg af en Del af Madaffaldet maa forbeholde sig den mere detaljerede Ordning

af disse Forhold til Tidspunktet for Åndringens Ikrafttræden. Med Hensyn til Arbejdskraften ved Driften af Landbruget maa Direktionen ganske slutte sig til Konsulentens ved Selvsyn indvundne Standpunkt, at der ved Siden af en Avlsbestyrer (Forkarl), der skal give alle de til Landbrugsregnskab fornødne Optegnelser, og en Fodermester til Pasning af Svin og Keer, maa være en fast yngre Karl foruden eventuel Daglejerhjælp og Patienthjælp. Det skal tilføjes, at Hospitalet allerede har en Røgter og en Karl, saa at der med Hensyn til Nyansættelser kun bliver Tale om den nævnte Avlsbestyrer. Ligeledes maa Direktionen indtrængende slutte sig til Konsulentens Forslag om at man anmoder en praktisk, dygtig Landmand fra Omegnen om med Udbetaling af Diæter at føre et ulønnet Tilsyn med Hospitalets Landbrug.

P. D. V.

Agner Helweg.

104-152

39.25

6.75

6.75

52.75

30

72.75

7¹/₂ AC

Remission

Udkast. det af Direktionen udtaltes anførte finder man at være
Kommissionen af 1° Marts 1915.
København den

Efter Paalæg fra Justitsministeriet i Skrivelse af 19° April
f. A. har Kommissionen overvejet Spørgsmaalet om, hvorledes Postbesør-
gelsen til og fra Sindssygenhospitalet ved Aarhus kan ordnes paa den
hældigste Maade, og det dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal om
Hesteholdet paa Hospitalet.

Hospitalet har med Hensyn til sin Postforbindelse bevaret den
samme Tilstand som før den nuværende Postekspedition ved Ris Skov
Jernbanestation blev oprettet, idet det har anset det for mest for-
delagtigt at fastholde Aarhus som sin Postadresse. Hospitalet holder
sit eget Postbud og en særlig Hest og en særlig Vogn, hvormed Postbu-
det to Gange hver Dag kører til Aarhus og henter og bringer Post.

Afstanden fra Hospitalet til Hovedbanegaarden i Aarhus er 5,5
km., medens det kun ligger 1,5 km. fra Ris Skov Jernbanestation, fra
hvis Postekspedition Hospitalet to Gange daglig kan faa Breve og Pak-
ker, der ikke vejar over 1 kg, tilbragt, forsaavidt Posttasken med
Indhold ikke kommer til at veje over 12½ kg. Ikke desto mindre har
Direktionen overfor Justitsministeriet hævdet, at Hospitalet staar sig
ved at opretholde den nuværende Ordning.

Til Støtte for denne Paastand har Direktionen anført, at selvom
Postbesørgelsen overgaar til Postvesenet fra Ris Skov Postekspedi-
tion, vil Posthesten og Postvognen dog ikke kunne undværes, da det
i saa Fald vil være nødvendigt for Hospitalet mindst en Gang daglig
at sende Vogn til Ris Skov Station efter større Pakker, og at Hospi-
talet ikke kan undvære den Nytte, det nu drager af Kørersjete udover
Postbesørgelsen paa dets to daglige Ture til Aarhus, paa hvilke
Postbudet besørger mindre Indkøb for Hospitalet, udbringer Rekvisi-
tioner, betaler Regninger, saavel for Hospitalet som for Patienter

paa 1° og 2° Pleje, hører Anvisninger og indsætter Beløb i Pengin-
stituter.

De 3 Heste anvendes til Personbefordring og Kør-
sel paa Proviantvogn, to ved Ariveesenet, en i Kærerne og en til

Til det af Direktionen saaledes anførte finder man at burde bemærke, at denne Begrundelse ikke synes at kunne føre til den Slutning, at man skulde undlade at benytte den regelmæssige Postbesørgelse fra den nærmeste Postekspedition, men højst til, at denne Omlægning af Postbesørgelsen ikke burde efterfølges af en Afskaffelse af Hospitalets Postbud, Posthest og Postvogn.

For Kommissionen er det oplyst, at der gennemsnitlig sendes og bringes c. 200 Pakker om Maaneden til Hospitalet. Af disse falder dog c. 400 paa Julemaaneden og c. 400 paa Paaskemaaneden, saa at det regelmæssige kun bliver c. 160 Pakker om Maaneden eller 5 a 6 om Dagen, heri iberegnet de mindre Pakker, som Postvæsenet udbringer. Heraf maa sluttes, at der kun paa enkelte Dage vil være Grund for Hospitalet til at sende en Vogn til Ris Skov Station efter Pakker, og at disse faa og korte Ture ikke kan benyttes som Begrundelse for at holde et særligt Køretoej, men maa kunne besørges med de Heste og Vogne, som Hospitalet holder til andet Brug, eller med særligt dertil lejet Befordring. Det samme gælder om de særlig talrige Pakker ved Juletid og Paasketid, da det maa anses for utvivlsomt, at de ni Tiendedele deraf falder paa nogle faa Dage.

Lige saalidt kan den øvrige Brug, som Hospitalet nu gør af dette Køretoej begrunde, at det bevares for Hospitalet. Af de Årinder, som det foran er angivet, at det udfører ved Siden af Postbesørgelsen, er Udbringelsen af Rekvitioner noget, som maa kunne erstattes med en Besked gennem Telefonen, og hvad Betaling af Regninger for Patienter paa 1' og 2' Pleje angaar, kan disse Patienter ikke have Krav paa en særlig Begunstigelse ved, at Staten uden Vederlag lader saadanne Virksomheder udføre for dem, idet de maa finde sig i, at det, som det koster at faa disse Hverv udført, afkræves dem. Det, der bliver tilbage, kan ikke være mere end, at det kan foranes til samlet Besørgelse en eller to Gange om Ugen. For Hospitalet er nytter for Tiden til stadighed 7 Heste, hvoraf de 2 dog fra for et Par Aar siden har været lejede, da Justitsministeriet ikke har bemyndiget Hospitalet til at købe to nye Heste i stedet for to, som den Gang ikke kunde gøre Tjeneste mere. Af disse 7 Heste anvendes to som Køreheste til Personbefordring og Kørsel med Proviantvogn, to ved Avlsvæsenet, en i Haverne og en til

Kørsel paa Hospitalets Grund med Brændsel, Aske, Madaffald, Gødning og lignende, medens den syvende er den ovennævnte Posthest.

Idet Kommissionen har ment at burde anlægge en rent økonomisk Betragtning overfor Sindssygehospitalernes Hestehold, er den enig om at udtale, at et Sindssygehospital ikke bør have flere Heste end det fuldt ud kan beskæftige Dag ud og Dag ind, medens det til Arbejde, som ikke kan gaa ind under dagligt Arbejde for en Hest bør benytte lejet Hestekraft.

Ud fra dette Synspunkt mener et Flertal indenfor Kommissionen herefter, at den nuværende Benyttelse af Heste paa Hospitalet ved Aarhus bør bedømmes, medens et Mindretal, bestaaende af Kommissionens Medlemmer fra Aarhus Hospital, der principielt holder paa, at Sindssygehospitalernes Direktioner bør have en mere vidtgaaende Myndighed end nu til selv at afgøre Spørgsmaal, som det her foreliggende, ikke kan indrømme, at det er muligt for Kommissionen gennem en detailleret Opregning af det Arbejde, Hestene udfører, at faa Klarhed over, om de er fuldt beskæftigede, hvilket kun Hospitalets Funktionærer kan kontrollere.

De to Køreheste benyttes foruden til Tjenestekørsel for Overlegen og Direktionens øvrige Medlemmer til at køre to Gange om Ugen til Aarhus med Hospitalets Arbejdsvogn for at hente Varer fra Hospitalets Leverandører og Postpakker og Jernbaneforsendelser, der er for omfangsrige eller for tænge til at de kan befordres med Postvognen. Udover disse regelmæssige to Ture om Ugen benyttes de ofte til med Arbejdsvognen at hente Varer, Forsendelser fra Jernbane og Dampskib, det hyppig skiftende Plejepersonales og Tyendes Tøj og lignende. Endelig er de jævnlig blevet benyttet til at køre Ture med Patienter, navnlig Damer paa 1' og 2' Pleje, ligesom de Funktionærer, der regnes til 2' Forplejningsklasse, har haft Adgang til, naar Hestene var ledige og ikke trætte, lejlighedsvis at benytte Hospitalets Køretøj til en Tur til Jernbanen eller til at komme ind til Aarhus; de to sidstnævnte Benyttelser er dog ophørt, siden Hospitalet begyndte at leje Heste.

Det maa nu antages, at det i det mindste under normale Forhold er mere økonomisk og i det hele mere fordelagtigt for Hospitalet at slutte Aftaler med sine Leverandører paa Grundlag af, at

disse afleverer Varerne paa Hospitalet, end selv at hente dem. Plejepersonalets og Tyendets Tøj og alle andre Forsendelser med Post, Jernbane eller Dampskib bør Hospitalet lade adressere til Ris Skov Station i Stedet for som nu til Aarhus Statsbanestation, hvilket vil blive en selvfølge, naar Hospitalets Postadressa bliver Ris Skov Station. Ogsaa mindre Forsendelser fra Leverandører i Aarhus vil af disse kunne forlanges sendt med Jernbanen til Ris Skov Station, eventuelt med Dampskib, hvilket dog kun i enkelte Tilfælde kan tænkes praktisk, da der er betydelig længere fra Dampskibsstationen ved Ris Skov til Hospitalet end fra Jernbanestationen.

Hvad endelig den anførte Kørsel med Patienter og Funktionærer angaar, anser Kommissionens Flertal det for urimeligt, at der af Staten skal holdes Herskabskeretøj til enkelte Damer paa 1° og 2° Pleje, og maa overfor Direktionens Henvisning til, at fri Befordring for Funktionærer, der regnes til 2° Forplejningsklasse, indenfor visse Grænser maa betragtes som et Emolument, der hører til deres Stilling anføre, at en saadan Ret ikke nevnes i det af Justitsministeriet den 13° Juli f. A. udfærdigede Reglement om Til- deling af Emolumenter til Tjenestemænd ved Statens Sindssygehospita- laler. Herefter vil der ikke kunne blive Spørgsmaal om at benytte to Heste Dag ud og Dag ind til de Kørsler, der skulde blive til- bage af dem, hvortil Kørehestene hidtil har været benyttede. Kom- missionens Mindretal mener derimod ikke man bør berøve Funktions- rere og Patienter den Adgang til af og til at benytte Hospitalets Køretøjer, som de hidtil har haft. Mindre tallet holder bestemt paa, at selv om man maaske ikke kan kalde denne Adgang en velernvervet Ret - hvorved det synes Mindretallet ligegyldigt, om den er opført i Emolumentreglementet eller ej - er det i hvert Fald ganske ufor- svarligt at berøve Funktionærer^{ne} og Patienter^{ne} dette Gode, særlig i Betragtning af Hospitalets Beliggenhed o. $\frac{1}{2}$ Mil fra Aarhus.

De to andre Heste benyttes som anført i Hospitalets Land- brug der er paa 12,69 ha. Til Driften af denne Jord behøves et Spand kraftige Heste, men efter almindelig Landmandserfarine vil disse Heste ikke hele Aaret rundt have fuld Beskæftigelse i et Landbrug af denne Størrelse, de vil navnlig om Vinteren, men ogsaa

i en Del af Sommeren ved Siden af deres Arbejde i Marken kunne bruges til anden Kørsel f. Eks. Brænde- og Varekørsel samt til Havearbejde.

De Kørsler paa Hospitalets Grund og i Haven, hvortil der nu benyttes to Heste, skal naturligvis ogsaa udføres i Fremtiden, men Kommissionens Flertal maa formene, at disse Heste med den Hjælp de som anført forudsættes at kunne faa af Avlshestene som Regel vil kunne benyttes foruden til dette Arbejde til Kørsel en Gang om Dagen til Aarhus og til Kørsel til Ris Skov Station, saaledes at Hospitalet, hvis der er Brug for mere Kørsel end hvad disse 4 Heste kan præstere, hvilket dog langt fra bør være Tilfældet til daglig, lejer Heste. Det ovennævnte Mindretal i Kommissionen skønner derimod ikke rettere end, at der til Stadighed vil være Brug for en Hest mere end af Flertallet antaget.

I Følge Opførelse fra Sindssygehospitalet ved Aarhus var

Udgifterne til Køreheste i Finansaaret 1917/18.....	3912	Kr. 63	Øre
Kuskens Løn med Dyrtidstillæg andrager for			
Tiden aarlig.....	3157	- 50	-
anslaas den aarlige Udgift til Uniform til.....	100	- 00	-
faar man herefter en samlet aarlig Udgift af.....	7170	Kr. 13	Øre
hvortil kommer Forrentning og Amortisation			
af Hestenes Værdi.....	7000	Kr.	
og Vognenes Værdi.....	4400	-	
ialt.....	11400	Kr.	

15 % heraf.....1710 Kr. 00 Øre

altsaa ialt..8880 Kr. 13 Øre

I Følge Opførelse fra Sindssygehospitalet ved Aarhus var Udgifterne

til Posthesten i Finansaaret 1917-18.....	1106	Kr. 64	Øre
Postbudets Løn med Dyrtidstillæg andrager			
for Tiden aarlig.....	2632	- 50	-
anslaas den aarlige Udgift til Uniform til.....	100	- 00	-
faar man herefter en samlet aarlig Udgift af.....	3839	Kr. 14	Øre
hvortil kommer Forrentning og Amortisation			
af Hestens Værdi.....	800	Kr.	
og Vognens Værdi.....	300	Kr.	
ialt.....	1100	Kr.	

165 Kr. 00 Øre

Ved at afskaffe Kørehestene vil man altsaa kunne spare c. 8880 Kr. 13 Øre aarlig, og ved at afskaffe Posthesten c. 4004 Kr. 14 Øre aarlig, ialt 12884 Kr. 27 Øre, et beløb der langt overstiger det det vil koste at leje Heste de Dage, man har Brug for dem.

I Henhold til det foran udviklede skal Kommissionen indstille til Justitsministeriet, at Lade Postbesørgelsen for Hospitalet overgaa til Postvæsenet fra Ris Skov Postekspedition, saaledes at ikke blot Postbudet ved Ledighed i Stillingen afskaffes i Overensstemmelse med det af Folketingets Lønningsudvalg i dets Betænkning af 20. Juni 1917 over Forslag til Lov om Lønninger for Overlægerne og forskellige Bestillingsmænd ved Statens Sindssygehospitalet stillede Krav, men ogsaa den særlige Posthest afskaffes. Endvidere skal man indstille, at det bestemmes, at Hospitalets Hestebestand fremtidig bestaar af et Spand kraftige Heste, der fortrinsvis anvendes i Landbruget, men hjælper med andet Arbejde, og et Spand lettere men dog kraftige Heste, der dels i Sammenpand dels enkeltvis anvendes til Havarbejde, til Kørsel til Ris Skov Station og Aarhus, til Kørsel med Madaffald og til andet Arbejde i Overensstemmelse med foran udviklede, medens anden Kørsel, der bliver nødvendig, besørgeres med lejede Heste.

Det ovennævnte Mindretal indstiller dog principalt, at Spørgsmaal om Størrelsen af Hospitalets Hestehold overlades til Direktionens Afgørelse subsidiært, at der tildeles Hospitalet fem Heste.